

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**POSTAVENÍ A ČINNOST STÁTNÍHO ZÁSTUPCE
V TRESTNÍM ŘÍZENÍ**

Autor práce: Petr Čiviš, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Petr Čiviš, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Postavení a činnost státního zástupce v trestním řízení

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Role and Activities of the Public Prosecutor in Criminal Proceedings

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce: září 2023

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je komplexně charakterizovat postavení státního zástupce v trestním řízení a vytvořit přehledný katalog jeho oprávnění, jimiž realizuje dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení.

Vedlejším cílem práce je zjištění jednotlivých odlišností právních úprav, včetně případné formulace návrhů *de lege ferenda*, a to na základě komparace české trestněprávní úpravy vztahující se k postavení a činnosti státního zástupce v trestním řízení s odpovídající právní úpravou slovenskou.

Student: Petr Čiviš, DiS.	8. 12. 2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.	8. 12. 2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	11. 12. 2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13. 12. 2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	18. 12. 2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ČIVIŠ, P. *Postavení a činnost státního zástupce v trestním řízení: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 59 s.
Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: trestní řízení, žalobce, dozor, oprávnění, rozhodnutí

Bakalářská práce se zabývá postavením a činností státního zástupce v trestním řízení se zaměřením na přípravné řízení trestní. V teoretické části je na úvod zmíněn historický vývoj veřejné žaloby na území České republiky. Dále jsou charakterizována oprávnění, kterými státní zástupce provádí dozorovou činnost nad zákonností přípravného řízení. Teoretickou část uzavírá popis jeho jednotlivých rozhodnutí, která může učinit (vydat) po zahájení trestního stíhání v trestním řízení. Praktická část práce je věnována komparaci v postavení a činnosti veřejného žalobce v České republice a ve Slovenské republice.

ABSTRACT

ČIVIŠ, P. *The Role and Activities of the Public Prosecutor in Criminal Proceedings: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 59 pp. Supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Key words: criminal proceedings, prosecutor, supervision, authority, decision

The bachelor thesis deals with the position and activities of the public prosecutor in criminal proceedings, with a focus on pre-trial proceedings. In the theoretical part, the historical development of public prosecution in the Czech Republic is mentioned. Next, the authorisations by which the public prosecutor carries out the supervisory activity over the legality of the preparatory proceedings are characterised. The theoretical part concludes with a description of his individual decisions that he may make (issue) after the initiation of criminal proceedings. The practical part of the thesis is devoted to a comparison of the position and activities of the public prosecutor in the Czech Republic and the Slovak Republic.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Vývoj institutu veřejné žaloby	12
2.1 Vývoj veřejné žaloby v českých zemích	12
2.2 Úkoly veřejného žalobce v trestním řízení upravené trestním řádem v letech 1883 a 1953	14
2.3 Úkol veřejného žalobce v netrestních věcech v letech 1850-1991.....	15
2.4 Prokuratura po roce 1989	16
3 Působnost a úkoly státního zastupitelství	18
3.1 Postavení státního zástupce v současné podobě trestního řízení.....	19
3.2 Zásadní zásady činnosti státního zástupce	20
3.2.1 Zásada obžalovací	20
3.2.2 Zásada legality	21
3.3 Procesní postavení státního zástupce v přípravném řízení	23
4 Oprávnění státního zástupce.....	24
4.1 Státní zástupce konající vyšetřování	32
5 Rozhodovací činnost státního zástupce v trestním řízení.....	33
5.1 Postoupení věci jinému orgánu podle § 171 trestního řádu	33
5.2 Zastavení trestního stíhání podle § 172 trestního řádu.....	34
5.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu.....	36
5.4 Narovnání podle § 309 trestního řádu	37
5.5 Dohoda o vině a trestu podle § 175a-175b trestního řádu.....	38
5.6 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého	40
5.7 Přerušování trestního stíhání podle § 173 trestního řádu	41
5.8 Podání obžaloby podle § 176 trestního řádu	41
6 Úřad evropského veřejného žalobce.....	44

6.1	Zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce	44
6.2	Úkoly úřadu	45
6.3	Struktura a organizace	47
7	Odlišnosti v postavení a činnosti státního zástupce v trestním řízení v České republice a prokurátora v trestním řízení ve Slovenské republice.....	49
7.1	Postavení prokurátora v trestním řízení.....	49
7.2	Činnost prokurátora v trestním řízení.....	50
	Závěr.....	54
	Seznam použitých zdrojů	56

Úvod

Autor bakalářské práce si zvolil téma postavení a činnost státního zástupce v trestním řízení především proto, že jako policista vykonávající činnost zpracovatele spisové agendy na základním organizačním článku Policie České republiky je v pravidelném kontaktu s okresními státními zástupci, neboť jsou v průběhu prověřování uplatňována jednotlivá oprávnění jak státního zástupce, tak i policejního orgánu, která jsou následně státním zástupcem v rámci dozoru kontrolována.

Tato práce se zabývá postavením a činností státního zástupce v trestním řízení se zaměřením na přípravné řízení trestní.

Úvodní kapitola teoretické části práce je věnována historickému vývoji veřejné žaloby v České republice. Vznik institutu veřejného žalobce je navázán na historický vývoj společnosti a státního zřízení.

Další kapitola je zaměřena na postavení státního zástupce v trestním řízení jakožto jednoho z orgánů činných v trestním řízení. S činností státního zástupce jsou neodmyslitelně spjaty některé základní zásady trestního řízení. V práci je blíže rozpracována zásada legality a zásada obžalovací, které se bezprostředně týkají činnosti státního zástupce. Zásada legality tvoří páteř trestního řádu, přičemž vyjadřuje dominantní postavení státního zástupce v trestním řízení v tom smyslu, že pouze stát prostřednictvím státního zástupce má právo i povinnost stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví. Zásada obžalovací (akuzační) v konečném důsledku rozhoduje o tom, zda se v konkrétní trestní věci povede soudní spor.

V následující kapitole jsou rozpracována jednotlivá oprávnění státního zástupce, jimiž realizuje dozor nad zákonností v přípravném řízení. V této kapitole jsou také blíže charakterizována výlučná oprávnění státního zástupce, která vyjadřují jeho dominantní postavení v přípravném řízení. Zejména se jedná o vydání rozhodnutí o zastavení, podmíněném zastavení nebo přerušení trestního stíhání, podání obžaloby, sjednání s obviněným dohody o vině a trestu a o rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby.

Další kapitola je věnována jednotlivým rozhodnutím státního zástupce, která může učinit (vydat) po zahájení trestního stíhání v trestním řízení. Státní zástupce v průběhu trestního řízení činí meritorní rozhodnutí, neboli rozhodnutí ve věci samé,

kterými rozhoduje o skončení trestního stíhání (například zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání mladistvého).

Závěrečná kapitola teoretické části se zabývá poměrně novým institutem Úřadu evropského veřejného žalobce. Autor zde popisuje vznik členství tohoto institutu, vyjmenovává jeho úkoly a nastiňuje jeho organizační členění.

Praktická část práce je věnována porovnání právní úpravy postavení a činnosti státního zástupce v České republice a prokurátora ve Slovenské republice, jakožto představitelů veřejné žaloby. Jsou zde uvedena oprávnění, jimiž prokurátor vykonává dozor nad zákonností před začátkem trestního stíhání a v přípravném řízení a následná komparace s dozorovými oprávněními státního zástupce. Taktéž je provedeno porovnání určitých rozhodnutí učiněných prokurátorem či policistou na straně jedné a státním zástupcem na straně druhé.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je komplexně charakterizovat postavení státního zástupce v trestním řízení a vytvořit přehledný katalog jeho oprávnění, jimiž realizuje dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení.

Vedlejším cílem práce je zjištění jednotlivých odlišností právních úprav, včetně případné formulace návrhů *de lege ferenda*, a to na základě komparace české trestněprávní úpravy vztahující se k postavení a činnosti státního zástupce v trestním řízení s odpovídající právní úpravou slovenskou.

K dosažení stanovených cílů byly uplatněny metody zkoumání:

- studium právnické a jiné odborné literatury, právních předpisů, odborných článků, soudních rozhodnutí a internetových zdrojů,
- základní metodou zpracování práce byla teoreticko-metodická analýza,
- komparační metoda.

2 Vývoj institutu veřejné žaloby

Úloha veřejné žaloby prošla v průběhu několika stolení značnými změnami. Její povaha byla, je a bude limitována především právní úpravou její organizace a působnosti v příslušném, zejména trestním řízení. Již obecné trestní právo římské, které stejně jako právo občanské bylo v celé Evropě recipováno, bylo rozděleno na dvě skupiny, na trestní právo soukromé pro tzv. soukromé delikty (*delicta privata*) a trestní právo veřejné pro zločiny (*crimina*).¹ V tomto učení pokračovala italská škola trestního práva. Zde se objevují prvky skutkové podstaty, stádia trestného činu, ale také nové procesní postupy. Institut veřejné žaloby má s největší pravděpodobností původ ve francouzském právu. Ve 14. století byli pro trestní řízení zavedeni královští zmocněnci, resp. veřejní žalobci. Tito měli zakázáno přijímat pověření k zastupování od osob soukromých a tato funkce nabyla charakteru stálých úřadů. Zastupování nemělo povahu vedení trestního stíhání, protože veřejní žalobci nebyli tímto oprávněním vybaveni, pouze tlumočili názor krále a jeho vazalů před soudem samým. V řízení vládla inkvizice (*processus inquisitorius*), kdy soud sám prováděl vyšetřování a sám pak rozhodl o vině a trestu.² Inkvizice byla používána od 14. do 19. století v řadě evropských států včetně zemí českých.

2.1 Vývoj veřejné žaloby v českých zemích

Pro vývoj státního zastupitelství v českých zemích byl zásadní rok 1848, jelikož vznikají první provizorní státní zastupitelství působící při stíhání věcí tiskových, souzených porotami. Dalším důležitým historickým milníkem byl § 103 Stadionovy (březnové) ústavy z roku 1849, jenž dal právní základy pro vybudování institutu státních zástupců v rakouských a českých zemích, neboť upravoval obžalovací zásadu v trestním řízení, čímž bylo inkviziční řízení definitivně odstraněno. V témže roce byly na základě císařských rozhodnutí zavedeny nové soudní organizace. Strukturu státního zastupitelství tvořila generální prokuratura při Nejvyšším soudu, krajská a vrchní státní zastupitelství

¹ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. (Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR ; sv. 62). s. 9.

² Tamtéž, s. 10.

pro Čechy v Praze a pro Moravu a Slezsko v Brně. Na okresní úrovni měli působit státní zástupci a funkcionáři státního zastupitelství.

Rok 1918 znamenal pro organizaci státního zastupitelství zásadní změnu, jelikož došlo na základě tzv. recepční normy, resp. zákona o zřízení samostatného státu československého č. 11/1918 Sb. ze dne 28. října 1918 k právní úpravě organizací a činností úřadů samosprávních, státních a župních, zemských, okresních a obecních vč. státního zastupitelství. Došlo mimo jiné k odstranění titulu státní návladní a vrchní státní návladní a přejmenování vedoucích státních zástupců na prokurátory. Soustava státního zastupitelství byla odvozena z roku 1850 a byla třístupňová. Tvořila ji generální prokuratura, vrchní zemské státní zastupitelství a státní zastupitelství při krajských soudech. Oproti nynější struktuře státního zastupitelství neexistovala okresní státní zastupitelství.

Velice významným rokem byl rok 1948. Tento rok byl přelomový nejen z pohledu historie naší země, ale měl i zásadní vliv na chod veřejné žaloby. Na základě zákona č. 232/1948 Sb., *o státním soudu* byla zřízena Státní prokuratura. Členy státní prokuratury jsou státní prokurátor a státní víceprokurátoři³. Strukturu státní prokuratury tvořila generální prokuratura, krajské a okresní prokuratury. Státní prokurátor byl podřízený přímo Ministrovi spravedlnosti. Ústavním zákonem č. 64/1952 Sb., *o soudech a prokuratuře*, a zákonem č. 65/1952 Sb. byla vytvořena prokuratura sovětského vzoru. Příkladem naší úpravy se stalo zejména ustanovení čl. 113 Ústavy SSSR z roku 1936. Jednalo se o samostatný, na místních orgánech státní moci a správy nezávislý, jednotný, centralizovaný a monokratický orgán „nejvyššího dozoru“ nad přísným a přesným zachováním a prováděním zákonů všemi ministerstvy a jinými úřady, soudy, národními výbory, orgány, institucemi a úředními osoba, jakož i občany.⁴

V roce 1968 byla nastavena struktura taková, která nedoznala větších změn a vydržela až do roku 1993, kdy byl přijat současný zákon o státním zastupitelství.

V současné době je soustava státního zastupitelství čtyřstupňová, kdy jednotlivé články kopírují soustavu soudů. Tato soustava je tvořena Nejvyšším státním zastupitelstvím se sídlem v Brně, dvěma vrchními státními zastupitelstvími

³ Ustanovení § 12 odst. 2 zákon č. 232/1948 Sb., zákon o státním soudu.

⁴ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. (Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR ; sv. 62). s. 23.

se sídly v Praze a Olomouci, osmi krajskými státními zastupitelstvími (respektive Městské státní zastupitelství v Praze) a okresními státními zastupitelstvími (respektive obvodní státní zastupitelství v Praze a Městské státní zastupitelství v Brně).

2.2 Úkoly veřejného žalobce v trestním řízení upravené trestním řádem v letech 1883 a 1953

Základní úkol, tedy zásada legality, státního zástupce je definován v § 34 z. č. 119/1883, jímž se zavedl nový *trestní řád*. Státní zástupcové mají každý čin trestný, o kterémž se dovědí, a kterýž se nemá vyšetřovati a trestati jen k požádání toho, jehož se týče, z povinnosti úřadu stíhati, a mají tedy, čeho potřebí, naříditi, aby u příslušného soudu vyšetřování se zavedlo a viník byl potrestán.⁵ To neplatilo vždy, byly zde i výjimky. Jednalo se o trestné činy soukromožalobní. Státní zástupce hájil zájem státu na dodržování zákona při soudním řízení, podával veřejnou žalobu a zastupoval stát v trestním řízení. Zároveň dohlížel, aby nebyl stíhán nikdo nevinný. Státní zástupce také kontroloval, aby nedocházelo k průtahům nebo nepravidłnostem v řízení a v případě jejich zjištění měl zakročit k jejich odstranění. Přípravné řízení se mohlo konat jen na návrh státního zástupce.

V přípravném řízení mohl státní zástupce shromažďovat doklady a důkazy, zasahovat do předběžného vyšetřování, při řádném výslechu obžalovaných i svědků však být nesměl.⁶ V naléhavých případech, v nepřítomnosti soudce mohl dát státní zástupce provádět policejnímu či soudními orgány ohledání místa činu, domovní prohlídky apod. Těchto úkonů se mohl sám zúčastnit, ale získané informace musel neodkladně postoupit vyšetřujícímu soudci. Při hlavním líčení měl státní zástupce právo klást obžalovanému, svědkům i znalcům otázky. Státní zástupce mohl zavrhnout polovinu navržených členů poroty. Porota byla nedílnou součástí trestního řízení a skládala se ze dvanácti porotců.

Na základě vyhlášky ministra spravedlnosti č. 1/1953 Sb., *o úplném znění trestního řádu*, která upravovala zákon č. 87/1950 Sb., *o trestním řízení soudním* (trestní řád), bylo základním úkolem prokurátora v trestním řízení konat přípravné řízení, bdít nad spravedlivým potrestáním pachatelů a dbát o výkon trestů jim uložených. Mezi

⁵ Ustanovení § 34 zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.

⁶ SCHELLE, Karel. *Význam roku 1848 pro vytvoření moderního státního aparátu*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008, s. 76.

některá další oprávnění v přípravném řízení patřilo, že prokurátor mohl konat vyšetřování, v rámci kterého mohl přibrat znalce, konat ohledání, vykonávat domovní i osobní prohlídku, či brát věci do úschovy. Po skončení vyšetřování mohl prokurátor podat žalobu u soudu, u něhož byl činný. Ve vztahu k omezení osobní svobody mohl prokurátor podat návrh na vydání příkazu k zatčení, rozhodoval o vazbě, jakožto i o propuštění z vazby, podával návrh soudu o nařízení ochranného léčení. Prokurátor byl nedílnou součástí hlavního líčení před soudem. Po zahájení hlavního líčení prokurátor přednesl žalobu. V průběhu líčení mohl ve fázi dokazování klást otázky vyslychaným, přednášet důkazy. Po fázi dokazování prokurátor přednesl závěrečnou řeč. Mezi jeho oprávnění patřilo, že mohl odporovat odsuzující či zprošťující rozsudek soudu. Prokurátor mohl dále ustanovovat obviněnému obhájce, v zákonných případech přerušit trestní stíhání či trestní stíhání zastavit.

Z výše uvedeného vyplývá, že prokurátor měl povinnost dozoru v trestním řízení. Mezi další jeho úkoly patřil všeobecný dozor, občansko-soudní dozor a dozor nad zachováním zákonnosti v místech omezení osobní svobody. Všeobecný dozor zahrnoval veškerou dozorovou činnost prokuratury nad zachováním zákonů vyjma činnosti náležící do jiných úseků.

2.3 Úkol veřejného žalobce v netrestních věcech v letech 1850-1991

Státní zástupci při zemských soudech a generální prokurátoři při vrchních zemských soudech měli od října 1850 až do další zákonné úpravy spolupůsobit pod sankcí neplatnosti příslušného soudního jednání při projednávání rozluky, zjišťování neplatnosti manželství a prohlášení za mrtvého za účelem možnosti uzavřít nový sňatek, i při jednání o ztrátě státního občanství.

Dále státní zástupce spolupůsobil při jednání sborových soudů ve věcech adopčních, legitimačních, opatrovnických, ve sporech o kompetenci mezi soudy nebo mezi soudy a správními úřady, při zamítání soudů a soudců, delegacích a stížnostech syndikátních a ve všech věcech nesporného řízení, zejména sirotčích, projednávaných ve druhé a třetí instanci.

Dle § 35 z. č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád* byl prokurátor oprávněn podat návrh na zahájení řízení, jestliže to vyžadoval zájem společnosti nebo ochrana práv občanů. Návrh nemohl však podat, jednalo-li se o ryze osobní právo občana. Prokurátor byl oprávněn ke všem úkonům, které mohl vykonávat účastník řízení, pokud nešlo o úkony, které mohl vykonat jen účastník právního vztahu.

Zákonem č. 519/1991 Sb., kterým se měnil a doplňoval *občanský soudní řád* a *notářský řád* byla značně omezena působnost prokurátora. Prokurátor již nemohl vstoupit do zahájeného řízení ve věch způsobilosti k právním úkonům, prohlášení za mrtvého a zápisu do obchodního rejstříku.

2.4 Prokuratura po roce 1989

V listopadu 1989 byla prokuratura stále právně zakotvena v zákoně č. 60/1965 Sb., *o prokuratuře*, jakož i v člancích 104 až 106 tehdejší Ústavy. Jedinou porevoluční novelu zákona o prokuratuře byl zákon č. 168/1990 Sb. ze dne 6. května 1990 (účinný od 1. června 1990), který přinesl spíše kosmetické změny. Byla odstraněna většina komunistické právní terminologie, přičemž ustanovení, že prokuratura vykonává dozor nad zákonností postupu a rozhodování soudů a státních notářství, bylo nahrazeno realitě více odpovídající dikcí: „prokurátoři plní své úkoly účastí a uplatňováním oprávnění v řízení před soudy a státními notářstvími“.⁷

V souvislosti s rozdělením Československa vyvstávala nutnost urychlené přípravy *Ústavy České republiky*, která byla sepsána v době, kdy byl pojem prokuratura alespoň v české části federace zprofanovaný. Transformace prokuratury na státní zastupitelství byla nevyhnutelná.⁸

V ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, je obsažena hlavní úprava postavení státního zastupitelství, když se ve článku 80 tohoto zákona praví, že „státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon“. InSTITUTE státního zastupitelství je tedy upravena v kapitole

⁷ LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016, s. 18-19.

⁸ Tamtéž, s 32.

věnované moci výkonné, což předznamenává její personální, organizační a materiální podřízenost moci výkonné, konkrétně Ministerstvu spravedlnosti.⁹ Podrobnosti týkající se institutu státního zastupitelství jsou obsaženy v zákoně č. 283/1993 Sb., *o státním zastupitelství*, který vstoupil v účinnost 1. ledna 1994.

⁹ VEŘEJNÁ ŽALOBA, *Historie veřejné žaloby* [online] [cit. 2023-11-27]. Dostupné z WWW: < <https://www.verejnazaloba.cz/vice-o-sz/historie-verejne-zaloby/>>.

3 Působnost a úkoly státního zastupitelství

Nejzásadnější právní normou určující působnost státního zastupitelství je čl. 80 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*. Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon.¹⁰ Tímto se úloha státního zastupitelství značně zúžila od širokého pojetí prokuratury, která mohla zasahovat do všech právních oblastí.

Postavení státního zastupitelství jako orgánu veřejné žaloby bylo přímo spjato s koncepcí trestního řízení a proto nebyly jednotlivé činnosti uvedeny v zákoně o státním zastupitelství, nýbrž v trestním řádu. Činnost státního zastupitelství v trestním řízení se však nevyčerpává veřejnou žalobou a jejím zastupováním. V závislosti na celkové koncepci trestního řízení může působit i v přípravném řízení, při výkonu trestu, popř. i jinými způsoby.¹¹ Zákonem o státním zastupitelství byla upravena také oprávnění státního zástupce v netrestních věcech tedy ve věcech v řízeních před občanským soudem. Zákon uvádí, že státní zastupitelství je oprávněno podat návrh na zahájení občanského soudního řízení anebo vstoupit do již zahájeného občanského soudního řízení jen v případech, které stanoví zákon.¹² Procesní postavení, oprávnění a povinnosti státního zastupitelství, které podalo návrh na zahájení řízení nebo vstoupilo do řízení, stanoví *občanský soudní řád*.¹³

Úkoly státního zástupce v trestním řízení lze rozdělit v obecné rovině na fázi přípravného řízení a řízení před soudem.

Před zahájením přípravného řízení má státní zástupce povinnost přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.

Oproti současné podobě trestního řádu, v době účinnosti zákona o státním zastupitelství působili kromě policejních orgánů též vyšetřovatelé. Státní zástupce mohl vyšetřovateli už ve fázi před zahájením trestního stíhání nebo po jeho

¹⁰ Článek 80 ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*.

¹¹ ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva ze dne 08. září 1993 k návrhu zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993. Dostupné z WWW: <<http://www.beck-online.cz/>>.

¹² Ustanovení § 5 odst. 1 zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ Ustanovení § 5 odst. 2 zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

zahájení ukládat pokyny. Vyšetřovatel měl silné postavení, což se vyznačovalo tím, že mohl takový pokyn odmítnout, pokud měl za to, že není pokyn v souladu se zákonem.

Pouze státní zástupce mohl činit některá rozhodnutí a opatření, a to zejména zajistit majetek obviněného, jen s jeho souhlasem mohl policejní orgán nebo vyšetřovatel zadržet podezřelého, zajistit peněžní prostředky na účtu banky či provést prohlídku jiných prostor a pozemků.

V průběhu hlavního líčení se státní zástupce podílí na dokazování. Po ukončení dokazování pronáší závěrečnou řeč. Rozhodnutí soudu může napadnout odvoláním nebo stížností, případně může podat návrh na povolení obnovy řízení ve prospěch i neprospěch obviněného.

3.1 Postavení státního zástupce v současné podobě trestního řízení

Ústava zařadila státní zastupitelství do hlavy třetí mezi orgány moci výkonné. Pozici státního zastupitelství v trestním řízení lze charakterizovat jakožto roli orgánu činného v trestním řízení se specifickými právy a povinnostmi, jejichž naplnění je předpokladem pro dosažení účelu trestního řízení při dodržení všech zásad při ochraně veřejného zájmu.

Státní zastupitelství vykonává působnost v trestním řízení prostřednictvím státních zástupců (srov. k § 3 odst. 1 z. č. 283/1993 Sb., *zákon o státním zastupitelství*). Samostatné (nezávislé) postavení státního zástupce v trestním řízení podtrhuje definice v § 12 odst. 1 tr. řádu, kdy orgánem činným v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.¹⁴

Státní zástupce je jako orgán činný v trestním řízení jedním ze subjektů trestního řízení. Subjekty trestního řízení se rozumějí ti činitelé, kteří mají a vykonávají vlastním jménem vliv na průběh řízení, a kterým zákon dává k uskutečnění tohoto vlivu určitá

¹⁴ BRADÁČOVÁ, L. a kol. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář. I.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 31-48.

procesní práva nebo ukládá určité procesní povinnosti.¹⁵ Státní zástupce má v řízení před soudem postavení strany.

3.2 Zásadní zásady činnosti státního zástupce

Na základních zásadách jsou vybudovány jednotlivé právní instituty i stadia trestního řízení. To však zároveň neznamená, že v každém právním institutu nebo stadiu trestního řízení se uplatní všechny základní zásady ve stejné míře, neboť míra jejich uplatnění závisí na charakteru a zvláštěnostech určitého institutu nebo procesního stadia. S ohledem na charakter hlavního líčení, které je zpravidla vyvrcholením celého trestního procesu, se právě v něm jakožto v rozhodujícím stadiu uplatní základní zásady nejdůsledněji a v největší míře. Některé zásady zavazují všechny orgány činné v trestním řízení a jiné jsou direktivou pro činnost jen některých orgánů činných v trestním řízení a některé se uplatňují ve všech stádiích trestního řízení.

Základní zásady, které ovládají činnost státního zástupce, jsou zejména zásada obžalovací a zásada legality.

3.2.1 Zásada obžalovací

Zásada obžalovací je vyjádřena v § 2 odst. 8 *trestního řádu*. Toto ustanovení je projevem obžalovací zásady. Důsledné respektování této zásady znamená, že soud se má omezit jen na to, aby jako nestranný arbitr řídil spor mezi státním zástupcem a obžalovaným, resp. obhajobou.¹⁶

Státní zástupce je oprávněn vzít podanou žalobu zpět. Toto oprávnění má až do doby než se soud prvního stupně odebere k závěrečné poradě. Po zahájení hlavního líčení

¹⁵ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 201.

¹⁶ DRÁŠTÍK, A. FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 3.

však pouze tak může učinit za předpokladu, že obžalovaný netrvá na jeho pokračování. Vzetím podané žaloby zpět se věc vrací do přípravného řízení.

Přítomnost státního zástupce je v řízení před soudem povinná. Výjimku tvoří veřejné zasedání, kde přítomnost státního zástupce není nutná, pokud zákon nestanoví něco jiného.

Zásada obžalovací ovlivňuje charakter soudního řízení, zejména provádění dokazování, ve kterém mají aktivní roli strany, které významně zasahují do jeho průběhu.

3.2.2 Zásada legality

Tato základní zásada charakterizuje postavení a úkoly státního zástupce (veřejného žalobce) a představuje jeho dominantní postavení v přípravném řízení.¹⁷

Zásada legality je vyjádřena v § 2 odst. 3 *trestního řádu*. Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

Povinnost stíhat všechny trestné činy vyplývá i z § 4 z. č. 283/1993 Sb., *zákon o státním zastupitelství*.

Uplatňování zásady legality je odrazem toho, že si stát přisvojil monopol stíhat všechny trestné činy. Jednotlivé osoby se vzdaly práva vykonávat spravedlivost samostatně a přenesly toto oprávnění na stát, který za tímto účelem následně vytvořil specializovaný orgán veřejné žaloby.

Výjimky ze zásady legality na základě zákona, o kterých je zmínka na konci § 2 odst. 3 *trestního řádu*, lze rozdělit na dvě skupiny.

První skupinou jsou případy, kdy státní zástupce nesmí provádět trestní stíhání. Těmito výjimkami jsou například vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení

¹⁷ MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019, s. 142.

(§ 10), nepřipustnost trestního stíhání (§ 11), zvláštní případy nepřipustnosti trestního stíhání, trestní stíhání se souhlasem poškozeného (§ 163 a 163a), a v případě zúžení jurisdikce státu vzhledem k některým mezinárodním smlouvám (§ 9 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*).

Druhou skupinou jsou případy, kdy státní zástupce nemusí provádět trestní stíhání. Těmito výjimkami jsou například neúčelnost trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. a) nebo b) *trestního řádu*, nebo uplatnění některého z odklonů, podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 a § 308) a narovnání (§ 309 a § 311), dohoda o vině a trestu (§ 175a) a odstoupení od trestního stíhání podle § 70 zákona č. 218/2003 Sb., *zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů*.

Příkladem výjimky na základě mezinárodní smlouvy, podle níž je trestní stíhání nepřipustné, je *Úmluva o předávání osob odsouzených k trestu odnětí svobody k výkonu trestu ve státě, jehož jsou státními občany*, která byla přijata vyhláškou č. 123/1980 Sb.

Podle Fenyka princip oportunity umožňuje veřejnému žalobci, aby se výrazně odchýlil od požadavků na procesní projednání trestného činu před soudem tam, kde by aplikace normy byla v konkrétním případě nespravedlivá. V této volné úvaze je však žalobce přesto určitým způsobem omezen tak, aby nemohlo jít o libovůli, resp. zvlůi.¹⁸

V trestním řádu je zásada oportunity vyjádřena v § 172 odst. 2 písm. c). Na základě tohoto ustanovení může státní zástupce zastavit trestní stíhání, jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

¹⁸ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. (Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR ; sv. 62). s. 182.

3.3 Procesní postavení státního zástupce v přípravném řízení

Státní zástupce je v první řadě orgánem veřejné žaloby. To znamená, že zastupuje v řízení před soudem veřejný zájem a nikoli zájem státu. Dále státní zástupce koná dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení a také dozor nad místy, kde dochází k omezení osobní svobody osob.

Státní zástupce je podle *trestního řádu a zákona o státním zastupitelství* subjektem, který má v přípravném řízení dominantní postavení a je pánem přípravného řízení tzv. dominus litis, neboť jenom on ze všech orgánů činných v trestním řízení může podat obžalobu či rozhodnout meritorním rozhodnutím o skončení trestního stíhání v předsoudním stadiu. Povinnosti, které na státního zástupce klade *trestní řád* při zastupování obžaloby před soudem, znamenají zvýšenou odpovědnost za výsledné rozhodnutí soudu o vině (a trestu, jakož i otázek navazujících) obžalovaného z hlediska prokázání toho, co je v obžalobě tvrzeno, tedy zdůraznění důkazní povinnosti, nikoli však přesun důkazního břemene na státního zástupce v klasickém (civilněprávním) pojetí.¹⁹

Vztah mezi veřejným žalobcem a policejním orgánem je podle našeho práva vztahem kontroly a specifické podřízenosti.²⁰

Dozor nad zákonností představuje průběžnou kontrolní činnost státního zástupce, který dbá, aby policejní orgán v průběhu všech stádií přípravného řízení postupoval důsledně podle trestního řádu, ve shodě s účelem trestního řízení a aby všechny normy trestního práva procesního i hmotného byly v trestním řízení vykládány a aplikovány v souladu s Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami, zejména pak Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.

Současně státní zástupce usiluje o to, aby za dodržení zákonnosti a základních zásad trestního řízení byl objasněn skutkový stav věci v rozsahu potřebném pro podání obžaloby nebo pro jiné meritorní rozhodnutí.

¹⁹ VONDRUŠKA, F. RŮŽIČKA, M. *K postavení státního zástupce ve stadiu řízení před soudem po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.* Trestněprávní revue. 2001-. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001. č. 3/2002, s. 85. [cit. 2024-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=nrptembqgjpxi4s7gnpxgxzygu&groupIndex=5&rowIndex=0>>.

²⁰ FENYK, J. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003. s. 12.

4 Oprávnění státního zástupce

Státní zástupce po zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem prvotně zkoumá, zda-li je místně i věcně příslušný, zjišťuje, že nejsou dány žádné důvody pro jeho podjatost a začíná v dané věci vykonávat dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, k čemuž slouží jeho dozorová oprávnění vymezená v § 157 odst. 2 *trestního řádu*. Zde popsaná oprávnění se uplatňují v rámci celého trestního řízení.

Státní zástupce má v přípravném řízení oprávnění

- **vyžadovat od policejního orgánu spisy**, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení.

Státní zástupce je oprávněn od policejního orgánu vyžadovat i spisy ve věcech, v nichž ještě nedošlo k sepsání záznamu o zahájení trestního řízení, tedy například operativní svazky. Vždy by se však mělo jednat o spisy, které se bezprostředně týkají prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestního činu nebo s takovým řízením mají přímou souvislost. Zpravidla se bude jednat o věci, v nichž státní zástupce předal policii k dalšímu šetření podání, které by mohlo po prověřování odůvodňovat zahájení úkonů trestního řízení (§158 odst. 3) nebo zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1).²¹ Státní zástupce k uvedenému využívá různé metody, jako jsou prověrky, dotazy na stav prověřování, vyhrazení si předkládání opisů protokolů o procesních úkonech a úředních záznamů, nahlížení do plánů prověřování nebo vyžadování informací od policejního orgánu a konzultace o stavu prověřování s policejním orgánem.

- **odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu** a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu.

²¹ DRÁŠTÍK, A. FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2017, s. 1149.

Svou podstatou se jedná o odnětí a přikázání věci neboli tzv. delegace. Takové oprávnění má povahu rozhodnutí a činí se formou usnesení, proti němuž není stížnost přípustná.

Tento postup je možný jak ve věci, o které se dosud koná jen prověřování, tak také ve věci, v které již probíhá vyšetřování, přičemž je však třeba toto oprávnění státního zástupce zásadně odlišovat od oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. f), v němž jde jen o změnu osoby služebně činné v policejním orgánu, která koná prověřování nebo vyšetřování.

Může se jednat jak o případy, kdy státní zástupce řeší spor o příslušnost mezi policejními orgány včetně případů, kdy se takový spor týká policejních orgánů různého druhu (srov. § 158 odst. 10), tak o případy, kdy tak státní zástupce činí z vlastního podnětu

Důvodem pro takový postup – přímou či zprostředkovanou delegaci – může být například podjatost policejního orgánu, jeho nezákonný postup, neprovedení uloženého úkonu podle věty první § 157 odst. 2, specializace policejního orgánu, která zajistí úplnější a důslednější prověření trestního oznámení apod.²²

- **dočasně odložit trestní stíhání.**

Tento procesní institut je upraven v § 159b *trestního řádu* a smyslem je oddálení okamžiku zahájení trestního stíhání. Důvody pro tento postup jsou zpravidla taktického rázu, pokud by postup v prověřování mohl být zahájením trestního stíhání konkrétní osoby narušen. Ačkoliv zákon umožňuje použití tohoto institutu v řízení o všech úmyslných trestných činech, v praxi se bude týkat zejména rozsáhlejší trestní činnosti charakterizované různými formami organizovanosti.

Dočasně odložit trestní stíhání může policejní orgán po předchozím souhlasu státního zástupce na nezbytnou dobu, nejdéle však o dva měsíce. Tato doba může být se souhlasem státního zástupce prodloužena nejvýše o další dva měsíce, a to i opakovaně. Celková délka odložení trestního stíhání není zákonem stanovena.

²² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1167-1188.

Novelou provedenou zákonem č. 163/2016 Sb. byl institut dočasného odložení doplněn o další možnost a to dočasně odložit zahájení trestního stíhání osoby též v případě, kdy je tato osoba dočasně vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§10) nebo je-li její trestní stíhání pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu dočasně nepřipustné. V současné právní úpravě lze pokračovat v trestním stíhání například poslance či senátora po skončení jeho mandátu, aniž by muselo být rozhodnuto o odložení věci nebo o zastavení trestního stíhání.

K další změně došlo novelou provedenou zákonem č. 183/2017 Sb., kterou je přidán další důvod umožňující dočasného odložení trestního stíhání a to dočasně odložit trestní stíhání v případě, jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno.

Rozsah oprávnění státního zástupce ve fázi vyšetřování upravují § 174 a § 175 *trestního řádu*. V § 174 *trestního řádu* se uvádí, že státní zástupce vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, avšak z uvedených oprávnění v tomto ustanovení je zřejmé, že se týká fáze vyšetřování, jakožto jedné z fází přípravného řízení.

Státní zástupce je při výkonu dozoru ve fázi vyšetřování oprávněn

- **dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů**

Pokyny státního zástupce jsou nejčastějším a nejdůležitějším nástrojem k usměrnění činnosti policejního orgánu z hlediska zákonnosti jeho postupu, směřování a rozsahu dokazování i provedení jednotlivých úkonů řízení. Pokyny jsou pro policejní orgán závazné, ledaže by byly zcela zjevně v rozporu se zákonem. Pokyn státního zástupce přichází v úvahu zpravidla vždy, pokud státní zástupce zjistí závady v postupu policejního orgánu nebo pokud je názor policejního na rozsah dokazování, provádění úkonů nebo na právní posouzení věci odlišný od názoru státního zástupce.²³

²³ DRÁŠTÍK, A. FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 1293.

Pokyny státního zástupce mají formu opatření. Není vyloučeno, aby pokyn byl vydán ústně, telefonicky, elektronickou poštou, v současné době i prostřednictvím informačního systému Policie České republiky.

- **vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy** o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje.

Je zde patrná podobnost s oprávněním státního zástupce dle § 157 odst. 2 písm. a) *trestního řádu* ve vztahu k vyžadovaným materiálům, avšak se uvedené oprávnění týká výhradně fáze vyšetřování. Proto se pod pojmem spisy rozumějí zejména vyšetřovací spisy. Materiály a dokumenty jsou listiny, které dokládají vyšetřovací (trestní) spisy a nebyly založeny přímo do spisu.

Pokud by byly splněny zákonné předpoklady pro zahájení trestního stíhání proti konkrétní podezřelé osobě, avšak policejní orgán by tak neučinil (příčemž by zároveň nebyl uplatněn postup podle § 159b), porušil by závažným způsobem zákon v § 160 odst. 1 *trestního řádu* a zásadním způsobem i práva takové osoby (fyzické i právnické), vůči níž mělo být včas zahájeno trestní stíhání, na obhajobu. Jednalo by se tedy o závažnou (podstatnou) vadu přípravného řízení ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) *trestního řádu*²⁴. Případná pochybení tohoto charakteru lze po podání obžaloby (návrhu na schválení dohody o vině a trestu) již jen velmi obtížně napravit.²⁵

Prověrky spisových materiálů policejního orgánu provede státní zástupce zejména ve vazebních věcech a ve věcech skutkově, důkazně či právně složitých, zpravidla nejméně jedenkrát za dva měsíce, není-li stanoveno jinak. Za prověrku se považuje i přezkoumání spisu, a to i přezkoumání spisu vedeného v ETR.²⁶

²⁴ Po předběžném projednání obžaloby soud vrátí věc státnímu zástupci k došetření, vrátí věc státnímu zástupci k došetření, je-li toho třeba k odstranění závažných procesních vad přípravného řízení, které nelze napravit v řízení před soudem, nebo k objasnění základních skutkových okolností, bez kterých není možné v hlavním líčení ve věci rozhodnout, a v řízení před soudem by takové došetření bylo v porovnání s možnostmi opatřit takový důkaz v přípravném řízení spojeno s výraznými obtížemi nebo by zřejmě bylo na újmu rychlosti řízení.

²⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2218-2237.

²⁶ Článek 10 odst. 1 pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019.

- **zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu**, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoliv věci. Přitom postupuje podle ustanovení tohoto zákona pro policejní orgán a proti jeho rozhodnutí je přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu.

Státní zástupce zváží svou účast při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů za účasti soudce, ohledání, domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků, dále při rekonstrukci, vyšetřovacím pokusu a prověrce výpovědi na místě, a to zejména s přihlédnutím k povaze a závažnosti věci, jakož i ke způsobu, rozsahu, místu a dalším okolnostem jejich předpokládaného provedení.²⁷

Státní zástupce se zpravidla zúčastní na ohledání místa nálezu mrtvoly, i když není zřejmé, zda k úmrtí osoby došlo či mohlo dojít v důsledku trestného činu (podezřelá úmrtí a sebevraždy).

Pokud po obdržení informace od policejního orgánu dospěje k závěru, že jeho účast na takovém ohledání není nezbytná, sepíše o tom záznam.

V rámci své účasti státní zástupce sleduje postup policejního orgánu a dbá na zákonný postup policejního orgánu při provádění úkonu a jeho náležitou protokolaci, včetně uvedení skutečností, na jejichž základě je úkon shledáván neodkladným nebo neopakovatelným, v protokolu.

Do provádění úkonů jinak zasahuje jen výjimečně, pokud je to nutné k zajištění jejich správného a zákonného provedení.²⁸

Oprávnění konat vyšetřování podle § 174 odst. 2 písm. c) *trestního řádu* je zapotřebí odlišit od oprávnění konat vyšetřování podle § 161 odst. 4, 5 písm. b) *trestního řádu*, neboť zde je vyšetřujícím orgánem obligatorně.

²⁷ Článek 26 odst. 1 pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019.

²⁸ Článek 26 odst. 3 pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019.

- **vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění**

Vrácení věci policejnímu orgánu k doplnění přichází v úvahu po skončení vyšetřování, kdy policejní orgán předložil státnímu zástupci spis s návrhem na podání obžaloby nebo na vydání jiného meritorního rozhodnutí.

Pokud státní zástupce dospěje k závěru, že předložený spis trpí vadami nebo je neúplný, vrátí jej zpět policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění. Tyto pokyny jsou pro policejní orgán závazné.

- **rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními.**

Součástí dozorových oprávnění státního zástupce je i oprávnění rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu. Rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu, zejména odložení podle § 159a, státní zástupce přezkoumá z vlastní iniciativy, bez ohledu na případnou stížnost oprávněných osob.

U usnesení o odložení věci může tak učinit do 30 dnů od doručení.

Jestliže rozhodnutí policejního orgánu nahradil vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby směřující proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu.

Pokud je stížnost podána, rozhodne o ní státní zástupce ve stížnostním řízení (§ 147 a násl).

Proti takovému rozhodnutí státního zástupce není již stížnost přípustná.

Zruší-li státní zástupce v rámci výkonu dozoru usnesení policejního orgánu z důvodu jeho nezákonnosti nebo neodůvodněnosti a až poté je státnímu

zastupitelství doručena stížnost proti němu, o stížnosti se nerozhoduje, ale stěžovatel se vyrozumí o tom, že usnesení bylo zrušeno v rámci výkonu dozoru.²⁹

Jestliže státní zástupce zruší rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu mimo stížnostní řízení v rámci výkonu dozoru, proti jeho rozhodnutí není stížnost rovněž přípustná.

Pokud však nahradí rozhodnutí policejního orgánu rozhodnutím vlastním, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu.

V případě, že vyšetřování koná státní zástupce podle § 161 odst. 4, 5 písm. b), pak jeho rozhodnutí a opatření může rušit státní zástupce vykonávající dozor v přípravném řízení (§ 175 odst. 2).

- **přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu**

Tento postup je třeba odlišovat od oprávnění státního zástupce podle § 157 odst. 2 písm. b) *trestního řádu* tj. odejmout kteroukoli věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu, což je svou podstatou odnětí a přikázání věci neboli tzv. delegace.

Státní zástupce zde rozhoduje usnesením, kterým ve výroku obecně přikáže, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu, aniž by konkrétně takovou osobu určoval. Usnesení doručí se spisem příslušnému vedoucímu policejního orgánu s pokynem, aby pověřil vyšetřováním jinou osobu služebně činnou v policejním orgánu. Opis usnesení zašle na vědomí osobě, jíž byla věc odňata. Na základě takového rozhodnutí příslušný vedoucí policejního orgánu přidělí věc jinému zpracovateli.

Státní zástupce postupuje podle oprávnění zejména v případech, kdy zjistí vážné nedostatky v činnosti zpracovatele trestní věci, že taková osoba

²⁹ Článek 7 odst. 5 pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019.

nerespektuje jeho pokyny nebo neprovádí požadované doplnění dokazování v přípravném řízení, příp. zjistí důvody pro vyloučení takové osoby.

Výlučná oprávnění podle § 175 trestního řádu

Výlučná oprávnění státního zástupce vyjadřují rozsah jeho vlastní odpovědnosti a také dominantní postavení v přípravném řízení. Výčet není zcela vyčerpávající, obsahuje pouze nejdůležitější rozhodnutí a opatření, které nemůže vydat policejní orgán a při nichž se státní zástupce nemůže nechat zastoupit ani právním čekatelem.³⁰ Celá řada dalších výlučných oprávnění je upravena v jiných ustanoveních trestního řádu a ustanoveních jiných zákonů.

Část těchto oprávnění podle trestního řádu koresponduje s rozhodovací činností státního zástupce, které je věnováno v práci samostatná kapitola.

Mimo to je pouze státní zástupce oprávněn rozhodnout o propuštění obviněného z vazby nebo o změně důvodů vazby, pominul-li některý z důvodů vazby.

Státní zástupce nařizuje zajištění majetku obviněného a určuje, na které prostředky a věci se toto zajištění nevztahuje, anebo může zrušit takové zajištění.

Provádí zajištění nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení a omezuje nebo zrušuje takové zajištění anebo věc z něho vyjímá.

Rozhoduje o zničení zajištěné věci podle § 81b *trestního řádu*.

Nařizuje exhumaci mrtvoly.

Navrhuje vyžádání obviněného z ciziny nebo vydání evropského zatýkacího rozkazu a provádí předběžné šetření v řízení o vydání do ciziny nebo v řízení o předání na základě evropského zatýkacího rozkazu.

³⁰ DRÁŠTÍK, A. FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 1303.

4.1 Státní zástupce konající vyšetřování

Podle § 161 odst. 1 *trestního řádu* koná státní zástupce vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství anebo příslušníky Vojenské policie a vyšetřování o trestných činech zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů. Přitom postupuje přiměřeně podle ustanovení upravujících postup policejního orgánu konajícího vyšetřování.

V případě, že státní zástupce sám koná vyšetřování, mizí jedna z kontrol v rámci přípravného řízení. Touto kontrolou zákonnosti je dozor státního zástupce nad policejním orgánem. Pokud státní zástupce přebere působnost policejního orgánu, zruší jeden kontrolní stupeň. To je nežádoucí jev. Nadřízené státní zastupitelství sice přebírá některá dozorová oprávnění (rozhodování o stížnostech), ale nevykonává klasický dozor zákonnosti trestního stíhání.³¹

³¹ KOUDELKA, Z. Zákonná příslušnost státního zastupitelství jako právní hodnota [online]. 2014. roč. 13, č. 12 [cit. 2024-01-01]. Dostupné z WWW: < <https://www.bulletin-advokacie.cz/zakonna-prislusnost-statniho-zastupitelstvi-jako-pravni-hodnota?browser=full> />.

5 Rozhodovací činnost státního zástupce v trestním řízení

K nejzávažnějším rozhodnutím, která se přijímají po skončení vyšetřování, je oprávněn pouze státní zástupce.

Ten vydává meritorní rozhodnutí, jimiž jsou postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, dohoda o vině a trestu a odstoupení od trestního stíhání mladistvého. Všechna tato rozhodnutí se vyznačují tím, že po nabytí právní moci jsou nezměnitelná a závazná. Vytvářejí překážku věci rozhodnuté (*exceptio rei iudicatae*) a věc jimi rozhodnutá nemůže být předmětem projednání v jiném procesu (*ne bis in idem*).³²

Dále činí rozhodnutí zatímní povahy, kam patří přerušení trestního stíhání. Nejdůležitějším rozhodnutím státního zástupce je podání obžaloby, které je nezbytným předpokladem pro zahájení řízení před soudem, čímž je naplněna zásada obžalovací v trestním řízení.

5.1 Postoupení věci jinému orgánu podle § 171 trestního řádu

Postoupit věc jinému orgánu lze v případě, že výsledky přípravného řízení vyloučily podezření ze spáchání trestného činu, ale skutek by mohl být příslušným orgánem posouzen jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění.

Skutkový stav musí být prokázán natolik, aby bylo zřejmé, že se nejedná o trestný čin.

Státní zástupce ani policejní orgán však nejsou povinni ani oprávněni provádět další vyšetřování k prokazování přestupku (jiného správního deliktu, kárného provinění) ani určovat jeho právní kvalifikaci.³³

³² MUSIL, J. KRATOCHVÍL, V. ŠÁMAL, P a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3 přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H.BECK, 2017, s. 615.

³³ DRÁŠTÍK, A. FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 1269.

Opačný postup, při němž by orgán činný v trestním řízení i za takové situace dále prováděl dokazování až do konečného a jakékoli pochybnosti nepřipouštějícího závěru, že obviněný se určitého skutku, který má znaky pouhého přestupku dopustil, by znamenal, že by orgán činný v trestním řízení ve skutečnosti nezákonně rozhodoval věc, k jejímuž projednání jsou příslušné jiné, tj. správní orgány, a obviněného, jehož čin evidentně není trestným činem, by vystavoval možnosti citelných omezení, která trestní stíhání, na rozdíl od správního řízení, připouští (například zajištění osob a věcí).³⁴ Takový postup by byl v rozporu s účelem trestního řízení a správního řízení.

Postup podle § 171 o postoupení věci jinému orgánu se plně uplatní i v řízení v trestních věcech mladistvých, neboť v tomto směru zákon o soudnictví ve věcech mládeže nemá speciální ustanovení (srov. § 1 odst. 3 ZSM).

5.2 Zastavení trestního stíhání podle § 172 trestního řádu

Jde o způsob rozhodnutí státního zástupce po zahájení trestního stíhání v případě, že nejsou dány podmínky pro podání obžaloby nebo pro jiné meritorní rozhodnutí.

Trestní stíhání může zastavit pouze státní zástupce, ať již na návrh, nebo bez návrhu policejního orgánu.

Trestní stíhání se zastavuje výhradně pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, nikoli pro trestný čin a jeho právní kvalifikaci, jak byla uvedena v usnesení o zahájení trestního stíhání, příp. změněna v průběhu vyšetřování.

Skutek však nemůže být pojímán pouze na podkladě jeho popisu v usnesení o zahájení trestního stíhání, ale v návaznosti na všechna skutková zjištění, která se mohou v průběhu řízení měnit.

Zjištění, která byla učiněna v průběhu vyšetřování a která mají význam i z hlediska důvodů pro zastavení trestního stíhání (například absence některého ze znaků

³⁴ ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu č. 34/1993 [ze dne 10. října 1991]. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1991. Dostupné z WWW: <<https://sbirka.nsoud.cz/export/sbirky/?collectionIds=12336/>>.

skutkové podstaty trestného činu), budou uvedena až v odůvodnění usnesení o zastavení trestního stíhání.³⁵

Trestní řád stanovuje dvě skupiny důvodů, pro které státní zástupce rozhodne o zastavení trestního stíhání.

První skupinou jsou obligatorní důvody, pro které státní zástupce trestní stíhání zastaví. Těmito povinnými důvody jsou:

- je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede,
- není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení věci,
- není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný,
- je-li trestní stíhání nepřipustné,
- nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný,
- nebo zanikla-li trestnost činu.

Druhou skupinou jsou fakultativní důvody, na základě kterých může státní zástupce zastavit trestní stíhání.

K tomuto kroku státní zástupce přistoupí v případě,

- je-li trest, k němuž trestní stíhání může vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen trest, nebo který ho podle očekávání teprve čeká.³⁶

Tímto je realizována zásada hospodárnosti a ekonomie trestního řízení.

- bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem anebo mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem, popřípadě obdobným mezinárodním soudním orgánem s působností v trestních věcech,³⁷

³⁵ K tomuto srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. prosince 1968, sp. zn. R 34/1969.

³⁶ Ustanovení § 172 odst. 2 písm. a) zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ Ustanovení § 172 odst. 2 písm. b) zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

- jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu.

Dosažení účelu trestního řízení přichází v úvahu zejména u trestných činů menší závažnosti, přesto se však činí závěr, že sice došlo ke spáchání trestného činu, na pokračování v trestním stíhání však není dán veřejný zájem.³⁸

Státní zástupce může dospět k závěru, že ve věci sice jde o trestný čin a že tehdy nelze použít zásadu subsidiarity trestní represe, avšak přesto státní zástupce po skončení vyšetřování učiní právní závěr, že bylo dosaženo účelu trestního řízení a že další vedení trestního stíhání je s ohledem na důvody uvedené v § 172 odst. 2 písm. c) neúčelné.

Trestní stíhání může zastavit státní zástupce i ve věcech, ve kterých koná sám vyšetřování ve věcech uvedených v § 161 odst. 4, 5 písm. b) *trestního řádu*.

5.3 Podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu

Podmíněné zastavení trestního stíhání je rozhodnutím mezitímního charakteru *sui generis*, v jehož případě ke konečnému zastavení trestního stíhání dochází až za podmínky, kdy obviněný vede ve zkušební době řádný život, vyhoví jemu uloženým povinnostem či omezením a státní zástupce, resp. v řízení před soudem soud, rozhodne, že se osvědčil.

Právní mocí takového rozhodnutí nastávají účinky zastavení trestního stíhání.

Základní předpoklady aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání stanoví § 307 *trestního řádu*. Tuto formu odklonu je možné aplikovat pouze tehdy,

- je-li vedeno trestní řízení pro přečin,
- obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání vyslovil souhlas,

³⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2191-2211.

- ke svému činu se doznal,
- nahradil škodu, pokud byla činem způsobena,
- anebo vydal bezdůvodné obohacení získané činem, nebo alespoň s poškozeným o tomto uzavřel dohodu, příp. učinil jiná potřebná opatření směřující k náhradě škody anebo k vydání bezdůvodného obohacení.

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání pak musí být vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu důvodně shledáno jako dostačující.

Je-li odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, je možné podmínit rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání tím, že se obviněný zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, anebo že složí na účet státního zastupitelství v přípravném řízení, popř. na účet soudu v řízení před soudem, peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.³⁹

5.4 Narovnání podle § 309 trestního řádu

Podstatou narovnání je dohoda mezi konkrétní obětí trestného činu (poškozeným) na straně jedné a obviněným na straně druhé, kterou schvaluje soud a v přípravném řízení státní zástupce, čímž je zajištěno splnění veřejného zájmu, a jejím obsahem je ukončení trestního stíhání v případě, že obviněný splní zákonem stanovené podmínky, takže není třeba věc vyřizovat v řádném formálním veřejném procesu před soudem a přitom důsledky činu pro obviněného budou obdobné, jako kdyby rozhodl soud odsuzujícím rozsudkem.⁴⁰

Podmínky pro schválení narovnání a zastavení trestního stíhání jsou uvedeny v § 309 odst. 1 *trestního řádu*.

³⁹ TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 110.

⁴⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3507-3527.

O této formě odklonu může soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout pokud

- obviněný prohlásí před soudem, že spáchal skutek, pro který je stíhán,
- uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem,
- složí na účet soudu peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům a v případě, že takové plnění není zjevně nepřiměřené závažnosti trestného činu.

Další z podmínek pro schválení narovnání soudem je skutečnost, že o prohlášení obviněného o spáchání skutku nejsou důvodné pochybnosti a soud považuje vyřízení věci narovnáním za dostačující.

Při rozhodování o schválení narovnání musí dle zákona soud přihlídnout k povaze a závažnosti spáchaného činu, též k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem a k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům. Stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání zákon stanoví, že narovnání přichází v úvahu pouze, pokud je obviněný stíhán pro trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Před rozhodnutím o schválení narovnání soud vždy vyslechne obviněného a poškozeného.⁴¹

5.5 Dohoda o vině a trestu podle § 175a-175b trestního řádu

Dohadování o vině a trestu lze stručně charakterizovat jako postup, při kterém obviněný slíbí, že se vzdá práva na projednávání své věci před soudem, a vláda (obžaloba) výměnou slíbuj, že obviněného obžaluje z méně závažného trestného činu nebo že požádá soud o mírnější trest; po uzavření takové dohody obviněný doznává svou vinu a soudní řízení neproběhne.⁴² Účel institutu dohody o vině a trestu je obecně spatřován

⁴¹ E-PRAVO.CZ. *Narovnání v trestním řádu*. [online]. 2001 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/narovnani-v-trestnim-radu-10934.html>>.

⁴² ŠČERBA, F. a kolektiv: *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012, s. 18.

především ve zkrácení a zefektivnění trestního procesu ve věcech, v nichž obviněný svou vinu nerozporuje.⁴³

Sjednání dohody o vině a trestu může iniciovat jak obviněný či jeho obhájce, tak státní zástupce.⁴⁴

Trestní řád v podstatě stanoví jedinou pozitivní materiální podmínku, jež musí být splněna, aby státní zástupce a obviněný mohli uzavřít dohodu o vině a trestu. Tou je prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro nějž je stíhán, jestliže zároveň z dosud shromážděných důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nevyplývají důvodné pochybnosti o pravdivosti takového prohlášení.⁴⁵

Na sjednání dohody nemá obviněný právní nárok. Je výlučně na úvaze státního zástupce, zda dohodu s obviněným sjedná, či nikoliv.

Odstoupení od dohody o vině a trestu obviněným, resp. jeho odvolání prohlášení, že spáchal skutek, pro který je v daném řízení stíhán a jehož se týká sjednaná dohoda o vině a trestu, je možné až do doby, než se ve veřejném zasedání soud odebere k závěrečné poradě k rozhodnutí o návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu. Soud v takovém případě nemůže schválit dohodu o vině a trestu a musí věc vrátit státnímu zástupci k došetření podle § 314r odst. 2 *tr. ř.*⁴⁶

Dojednání a schválení dohody o vině a trestu *trestní řád* připouští pouze u přečinů a zločinů. Vyřízení věci formou sjednání a následného schválení dohody o vině a trestu nepřichází v úvahu ve třech případech:

- vede-li se řízení formou řízení proti uprchlému a
- v řízení ve věcech mladistvých, jestliže mladistvý nedosáhl osmnáctého roku věku.

Účast poškozeného u sjednávání dohody o vině a trestu není obligatorní a záleží pouze na poškozeném, zdali se jednání účastnit chce nebo ne. Pokud se poškozený účastní

⁴³ VEŘEJNÁ ŽALOBA, *Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu* [online] [cit. 2023-03-13]. Dostupné z WWW: < <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf>>.

⁴⁴ VEŘEJNÁ ŽALOBA, *Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu* [online] [cit. 2023-03-13]. Dostupné z WWW: < <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf>>.

⁴⁵ ŠČERBA, F. a kolektiv: *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012, s.22.

⁴⁶ Článek 18. Nález Ústavního soudu ze dne 04. února 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19.

sjednávání dohody o vině a trestu, má možnost vyjádřit se k rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení (§ 175a odst. 5 *tr. řádu*). V případě neúčasti poškozeného při sjednávání dohody o vině a trestu, který ovšem včas uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je to státní zástupce, kdo jedná za poškozeného a může se s obviněným dohodnout na rozsahu a způsobu uspokojení nároku poškozeného až do výše uplatněného nároku (§ 175a odst. 5 poslední věta *tr. řádu*).

5.6 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého

Podstatou odstoupení od trestního stíhání je nestíhání mladistvého z rozhodnutí státního zástupce anebo soudu, a to z důvodu chybějícího veřejného zájmu na jeho dalším stíhání, když s přihlédnutím k povaze a závažnosti provinění není trestní stíhání mladistvého účelné a jeho potrestání nutné.⁴⁷

Odstoupení od trestního stíhání mladistvého přichází v úvahu především v případech, kdy k naplnění účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže a samotného trestního řízení vedeného proti mladistvému obviněnému došlo již jinou cestou než samotným projednáním trestní věci ve standardním trestním řízení (hlavní líčení).

Aby mohla být aplikována taková forma odklonu, musí být obligatorně splněny podmínky, kterými jsou, že

- jde o provinění s horní hranicí trestu odnětí svobody do tří let,
- chybí veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého a s přihlédnutím k povaze a závažnosti provinění a osobě pachatele není další stíhání účelné,
- není nutné ani potrestání mladistvého k jeho odvrácení od další trestné činnosti.

⁴⁷ TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges. 2018, s. 201.

5.7 Přerušeni trestního stíhání podle § 173 trestního řádu

Jde o způsob vyřízení věci po zahájení trestního stíhání, které není konečné, ale má zatímní charakter, respektive dočasné povahy, neboť se předpokládá pokračování v trestním stíhání, odpadnou-li důvody, pro které bylo přerušeno. Teprve poté bude přípravné řízení skončeno podáním obžaloby nebo jiným meritorním rozhodnutím. Jestliže obviněnému dosud nebylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání, nelze trestní stíhání přerušit, neboť nebylo ani účinně zahájeno.⁴⁸

Státní zástupce přeruší trestní stíhání:

- nelze-li pro nepřítomnost obviněného věc náležitě objasnit,
- nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud,
- není-li obviněný pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání činu, schopen chápat smysl trestního stíhání,
- je-li obviněný dočasně vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení nebo je-li jeho trestní stíhání pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu dočasně nepřípustné,
- jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno a byl-li obviněný vydán do ciziny nebo vyhoštěn.

5.8 Podání obžaloby podle § 176 trestního řádu

Obžaloba je nejvýznamnějším rozhodnutím učiněným v přípravném řízení. Obžalobu je oprávněn podat pouze státní zástupce u věcně i místně příslušného soudu. Jedná se též o výlučné oprávnění státního zástupce podle § 175 odst. 1 písm. b) *trestního řádu*.

⁴⁸ DRÁŠTÍK, A. FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 1288.

Podáním obžaloby u soudu realizuje státní zástupce svou funkci veřejného žalobce. Tím dochází k naplnění obžalovací zásady (§ 2 odst. 8), neboť trestní stíhání před soudem je možné jen na základě obžaloby podané státním zástupcem.

Podání obžaloby je vázáno splněním zákonné podmínky, že výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud.

Není vyloučeno, aby ve společném řízení státní zástupce současně podal vůči některému obviněnému (některým obviněným) dle § 180 odst. 1 tr. ř. obžalobu a ve vztahu k dalšímu obviněnému (dalším obviněným) návrh na schválení dohody o vině a trestu za předpokladu, že vůči každému z obviněných směřuje vždy jen jeden z těchto návrhů.⁴⁹

Státní zástupce může, v rámci svých povinností daných zásadou legality, obžalobou disponovat i využitím možnosti vzít obžalobu zpět. Neomezeně tak může učinit od podání obžaloby až po zahájení hlavního líčení. Po jeho zahájení, do doby, než se soud prvního stupně odebere k závěrečné poradě, je to možné pouze v případě, že obžalovaný netrvá na jeho pokračování. Zpětvzetí obžaloby znamená vrácení věci zpět do přípravného řízení s dominancí státního zástupce a zásady legality.⁵⁰

Obžaloba musí vyjadřovat materiální a formální základ pro řízení před soudem (skutkové okolnosti, právní zdůvodnění, tzv. žalobní formulí atd.).⁵¹ Proto zákon stanoví její náležitosti:

- označení státního zástupce a den sepsání obžaloby,
- jméno a příjmení obviněného, den a místo jeho narození, jeho zaměstnání a bydliště, údaj o jeho státní příslušnosti, není-li obviněný státním příslušníkem pouze České republiky, nebo informaci, že je osobou bez státní příslušnosti nebo že se jeho státní příslušnost nepodařilo zjistit, a popřípadě jiné údaje potřebné k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou; jde-li o příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, uvede se též hodnost obviněného a útvar, jehož je příslušníkem,

⁴⁹ ČESKO. VRCHNÍ SOUD V OLOMOUCI. Usnesení č. 1 To 23/2022-843 [ze dne 17. března 2022]. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2022. Dostupné v Systému ASPI.

⁵⁰ MUSIL, J. KRATOCHVÍL, V. ŠÁMAL, P a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3 přepracované a doplněné vydání*. Praha: C.H.BECK, 2017, s. 201-202.

⁵¹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Vysokoškolské právnické učebnice. Praha: Linde, 2006, s. 441.

- žalobní návrh, v němž musí být přesně označen skutek, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, popřípadě s uvedením jiných skutečností, pokud je jich třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným a aby bylo odůvodněno použití určité trestní sazby; musí tu být dále uvedeno, jaký trestný čin obžaloba v tomto skutku spatřuje, a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákonů a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu.

Žalobní návrh musí být stručný, ucelený, jasně formulovaný a logicky uspořádaný. Je to nejdůležitější část obžaloby, což vyplývá už z toho, že soud může rozhodnout jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu.

- návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry nebo návrh na upuštění od potrestání; pokud je navrhován trest propadnutí majetku, peněžitý trest nebo trest propadnutí věci, uvede se, zda a jaké věci byly zajištěny pro účely jeho výkonu,
- odůvodnění žalovaného skutku s uvedením důkazů, o které se toto odůvodnění opírá, a seznam důkazů, jejichž provedení se v hlavním líčení navrhuje, jakož i právní úvahy, kterými se státní zástupce řídil při posuzování skutečností podle příslušných ustanovení zákona.

6 Úřad evropského veřejného žalobce

Úřad evropského veřejného žalobce je nezávislý justiční orgán veřejné moci Evropské unie.

6.1 Zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce

Již v roce 1995 vznikla myšlenka vytvoření evropského právního prostoru pro ochranu finančních zájmů Evropských společenství.

V roce 1997 skupina expertů předložila zprávu nazvanou „Corpus Juris: Zavádění trestněprávních ustanovení pro účely finančních zájmů Evropské unie“.⁵² Zpráva obsahovala mimo jiné návrh na zřízení funkce evropského veřejného žalobce.

V následujících letech probíhala diskuse o Corpus Juris, avšak až Lisabonská smlouva poskytla právní základ pro vznik úřadu.

Podle článku 86 *Smlouvy o fungování Evropské unie* mohla Rada jednomyslným rozhodnutím se souhlasem Evropského parlamentu zřídit Úřad evropského veřejného žalobce.

Jeho zřízení bylo vyústěním poměrně zdlouhavého procesu komplikovaných jednání o návrhu na jeho zřízení publikovaného Komisí Evropské unie z roku 2013. Tato jednání probíhala od roku 2013 do roku 2017.

V režimu posílené spolupráce se neuplatnilo právo veta a nesouhlas jednotlivých členských států Evropské unie nebránil zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce, ale to co z něj vyplynulo, mohlo vázat pouze ty členské státy Evropské unie, které se pro něj vyslovily.

Proti zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce se od počátku stavěly především Velká Británie a Irsko, ale též část skandinávských států (Dánsko a Švédsko)

⁵² ÚŘAD EVROPSKÉHO VEŘEJNÉHO ŽALOBCE, *Souvislosti* [online] [cit. 2023-03-12]. Dostupné z WWW: < <https://www.eppo.europa.eu/cs/poslani-ukoly>>.

a dva státy střední Evropy, a to Polsko a Maďarsko. Ostatní členské státy Evropské unie byly Komisí postupně přivedeny k využití režimu posílené spolupráce, k níž se postupně zavázalo celkem 22 členských států Evropské unie, a to Belgie, Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Malta, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.⁵³

Úřad evropského veřejného žalobce byl zřízen jako orgán Evropské unie, a to vstupem Nařízení rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, *kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce* v platnost. Úřad byl zřízen ke dni 20. listopadu 2017.

6.2 Úkoly úřadu

Úřad evropského veřejného žalobce odpovídá za vyšetřování a trestní stíhání pachatelů a spolupachatelů trestných činů poškozujících nebo ohrožujících finanční zájmy Evropské unie.

Úřad v této souvislosti provádí úkony vyšetřování a trestního stíhání a vykonává před příslušnými soudy členských států úlohu žalobce, dokud není v daném případě vydáno pravomocné rozhodnutí.⁵⁴

Trestnými činy, které spadají pod mandát úřadu, jsou

- přeshraniční podvody s DPH se způsobenou škodou ve výši 10 000 000 EUR,
- další typy podvodů poškozujících finanční zájmy Evropské unie,
- korupce, která poškozuje nebo by mohla poškozovat finanční zájmy Evropské unie,
- zpronevěra finančních prostředků nebo majetku Evropské unie veřejným činitelem,
- praní peněz a organizovaný zločin a další trestné činy neoddelitelně spojené s některou z předchozích kategorií.⁵⁵

⁵³ SOTOLÁŘ A., RŮŽIČKA M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha. 2022, s. 107-115.

⁵⁴ Článek 4 Nařízení rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

⁵⁵ ÚŘAD EVROPSKÉHO VEŘEJNÉHO ŽALOBCE, *Poslání a úkoly* [online] [cit. 2023-03-12]. Dostupné z WWW: < <https://www.eppo.europa.eu/cs/poslani-ukoly> >.

Samotné vyšetřování vede evropský pověřený žalobce, kterého sleduje a řídí příslušná stálá komora. Ta rozhoduje o nejvýznamnějších procesních úkonech jako je podání obžaloby, odložení případu nebo postoupení případu vnitrostátním orgánům atp.⁵⁶

Aktivita žalobce v řízení před soudem není spojena s žádným omezením, rozšířením ani jinými změnami kompetencí vnitrostátních soudů a nijak se nedotýká jejich postavení.

V soudním řízení jménem evropského pověřeného žalobce jednají pověřeni evropsští žalobci dislokovaní v členských státech Evropské unie, případně evropsští žalobci působící v jeho ústředí, a na nich je také případné podávání řádných a mimořádných opravných prostředků proti rozhodnutím soudů, ovšem většinou fakticky činí rozhodnutí o jejich podání, obdobně jako rozhodnutí o podání obžalob, jejich kolektivní orgány v podobě stálých komor.⁵⁷

Vznikem Úřadu evropského veřejného žalobce došlo k úpravě zákona č. 283/1993 Sb., *zákon o státním zastupitelství*, a to konkrétně v § 34b až 34f jako součást adaptace českého právního řádu v souvislosti s přijetím nařízení 2017/1939.

Nařízení o EPPO (Úřadu evropského veřejného žalobce) není pouze právním předpisem organizační povahy, ale obsahuje i ustanovení trestně procesního charakteru. Bylo tak zvoleno obecné řešení obsažené v § 12 odst. 5 trestního řádu spočívající v rozšíření definice státního zástupce (jakožto orgánu činného v trestním řízení) tak, že státním zástupcem se rozumí i evropský pověřený žalobce, evropský žalobce a evropský nejvyšší žalobce.⁵⁸

⁵⁶ BRADÁČOVÁ, L. a kol. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck. 2023, s. 571-576.

⁵⁷ SOTOLÁŘ A., RŮŽIČKA M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939.* 1. vydání. Praha. 2022, s. 116-125.

⁵⁸ PAVLÍK, J. VEŘEJNÁ ŽALOBA, *Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu* [online] [cit. 2023-03-13]. Dostupné z WWW: < <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf>>.

6.3 Struktura a organizace

Úřad veřejného žalobce je institucionálně nedělitelný a při jednání navenek působí jako jeden celek.

Vnitřní část úřadu má centrální a decentralizovanou úroveň s propojenými vertikálními a horizontálními vazbami. Centrální úroveň představuje ústředí v místě sídla úřadu, které je složeno z kolegia, stálých komor, evropského nejvyššího žalobce, náměstků evropského nejvyššího žalobce, evropských žalobců a správního ředitele. Decentralizovanou úroveň představují evropské pověřené žalobce, kteří se nacházejí v jednotlivých členských státech.⁵⁹

Úkoly vybraných organizačních článků

Evropský nejvyšší žalobce stojí v čele úřadu, je jeho vedoucím a reprezentuje ho navenek. Odpovídá zejména za operativní koordinaci a administrativu, zatímco kolegium jako nejvyšší kolektivní orgán má na starosti strategické záležitosti a stálé komory jsou ústředními operativními orgány.⁶⁰

Kolegium je hlavním orgánem úřadu pro strategické záležitosti. Svěřen mu je současně obecný dohled nad jeho činností. Nesmí tedy přijímat žádná operativní opatření ani dávat pokyny k postupu a rozhodnutím v konkrétních trestních věcech, ale do jeho pravomoci patří přijímání rozhodnutí v strategických záležitostech, včetně stanovení priorit a politiky úřadu v oblasti vyšetřování, a přijímání rozhodnutí v obecných otázkách, zvláště těch, které mají zásadní význam pro rozvoj soudržné politiky úřadu v oblasti vyšetřování. Nastavuje také pravidla pro přijímání určitých rozhodnutí v procesu vyšetřování.

Stálé komory tvoří vrcholné operativní orgány úřadu. Jsou zřízeny kolegiem na návrh evropského nejvyššího žalobce. Jejich úkolem je sledovat a řídit vyšetřování trestných činů proti finančním zájmům Evropské unie v konkrétních případech,

⁵⁹ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 119.

⁶⁰ SOTOLÁŘ A., RŮŽIČKA M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha. 2022, s. 146-161.

zajišťovat koordinaci vyšetřování v přeshraničních případech a naplňovat strategii přijatou kolegiem.

Evropský pověřený žalobce je jediným úředníkem Úřadu evropského veřejného žalobce, který působí na jeho decentralizované úrovni. Jemu je svěřen výkon většiny operativní práce, ať už v podobě vedení vyšetřování trestných činů proti finančním zájmům Evropské unie a trestního stíhání osob podezřelých z jejich spáchání nebo v podobě kroků směřujících k předložení věci k soudu a zatupování veřejné žaloby v řízení před ním. Evropští pověření žalobci jsou jmenováni kolegiem na návrh evropského nejvyššího žalobce z osob navržených členskými státy.

V roce 2020 Rada Evropské unie jmenovala vybrané zástupce jednotlivých členských zemí. Za Českou republiku se tak stal evropským žalobcem Mgr. Petr Klement.

Evropští žalobci jsou jmenováni na funkční období šesti let bez možnosti obnovy. Na konci tohoto období může však Rada rozhodnout o prodloužení funkčního období o tři roky.

7 Odlišnosti v postavení a činnosti státního zástupce v trestním řízení v České republice a prokurátora v trestním řízení ve Slovenské republice

Ve Slovenské republice je státní zastupitelství nazýváno prokuraturoou. Prokuratura je monokratický orgán, který je potřebné vnímat jako státní orgán, působící jednak v oblastní trestní, ale taktéž v oblasti civilněprávní.⁶¹

Soustava prokuratury je oproti soustavě státního zastupitelství v České republice třístupňová. Tvoří ji generální prokuratura Slovenské republiky, jejíž zvláštní součástí s působností pro celé území Slovenské republiky je Úřad speciální prokuratury, krajské prokuratury a okresní prokuratury.⁶²

Generální prokuratura Slovenské republiky je ústředním státním orgánem a nejvyšším orgánem prokuratury nadřazený krajským prokuraturám a okresním prokuraturám. V čele generální prokuratury je generální prokurátor Slovenské republiky.

V březnu roku 2024 byla na základě změn ve slovenském trestním právu ukončena činnost Úřadu speciální prokuratury. Tento úřad vznikl v září roku 2004.

7.1 Postavení prokurátora v trestním řízení

Slovenský systém veřejné žaloby je podle platné úpravy založen na principech hierarchie a monokracie. Je samostatným státním orgánem *sui generis*, jehož postavení

⁶¹ ČOLLÁK, J. *Organizácia súdov a prokuratúry SR. Štruktúra, postavenie a úlohy orgánov ochrany práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 202.

⁶² *Organizácia a riadenie prokuratúry Slovenskej republiky* [online] [cit. 2024-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.genpro.gov.sk/prokuratora/default-title/>>.

je upraveno v čl. 149-151 *Ústavy Slovenské republiky*⁶³, přičemž se jedná o orgán ochrany práva.⁶⁴ *Ústava Slovenské republiky* definuje veřejnou žalobu jako orgán ochrany práva.⁶⁵

Ústavní soud Slovenské republiky se vyslovil k postavení prokuratury ve Slovenské republice tak, že ústava neupravuje prokuraturu jako součást výkonné moci (v rámci šesté hlavy), ale přiznává jí postavení zvláštního ústavního orgánu právní ochrany obdobně jako veřejnému ochránci práv (osmá hlava ústavy).

Ústavní soud dále poukazuje na to, že ačkoliv není prokuratura součástí výkonné moci, je vyžadována právní regulace umožňující veřejnou kontrolu činnosti prokuratury. To znamená, že jde o orgán podléhající veřejné kontrole náležitého výkonu jejího poslání spočívající v iniciativě, spravedlivém a nestranném postupu při ochraně veřejného zájmu, ochraně základních práv a svobod, jako dalších práv a právem chráněných zájmů.⁶⁶

Oproti tomu *Ústava České republiky*⁶⁷ zařadila státní zastupitelství do hlavy třetí mezi orgány moci výkonné.

7.2 Činnost prokurátora v trestním řízení

Dozorová činnost prokurátora je zakotvena v zákoně č. 153/2001 Z. z., *o prokuratúre* a v z. č. 301/2005 Z. z., *trestný poriadok* (dále jen slovenský *tr. řád*). Prokurátor vykonává dozor nad zachováním zákonnosti před začátkem trestního stíhání a v přípravném řízení (trestný dozor prokuratury), dozor nad zachováním zákonnosti v místech, kde jsou drženy osoby zbavené osobní svobody nebo osoby, jejichž osobní svoboda je omezená na základě rozhodnutí soudu nebo jiného oprávněného státního orgánu, a dozor nad zachováním zákonnosti orgánů veřejné správy (netrestný dozor

⁶³ SLOVENSKO. Ústavní zákon č. 460 ze dne 01. září 1992 Zb., *Ústava Slovenskej republiky*. In *Sbírka zákonů, Slovenská republika*. 1992, částka 92. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-460>>.

⁶⁴ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. (Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR ; sv. 62). s. 72.

⁶⁵ FENYK, J. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003. s. 12.

⁶⁶ GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Postavenie prokuratury Slovenskej republiky* [online] [cit. 2024-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.genpro.gov.sk/prokuratury-v-slovenskej-republike/>>.

⁶⁷ ČESKO. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992 *Ústava České republiky*. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993, částka 1. Dostupné z WWW: <<https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.

prokuratury).⁶⁸ Dále prokurátor uplatňuje oprávnění v oblasti mezinárodní spolupráce v rozsahu stanoveném zvláštními zákony, mezinárodními smlouvami a právně závaznými akty Evropské unie. Taktéž se podílí na přípravě a realizaci preventivních opatření zaměřených na předcházení porušování zákonů a ostatních obecně závazných právních předpisů, na odstraňování příčin trestné činnosti, na prevenci a na potlačování kriminality a na tvorbě právních předpisů. Plní další úkoly, stanoví-li tak zvláštní zákon, mezinárodní smlouva nebo právně závazný akt Evropské unie.⁶⁹

V § 230 slovenského *tr. řádu* jsou vyjmenována jednotlivá oprávnění prokurátora při výkonu dozoru. Výčet těchto oprávnění je totožný s oprávněními státního zástupce podle § 174 odst. 2 *trestního řádu*. Má právo dávat závazné pokyny policistovi, vyžadovat od policisty spisy, dokumenty, zúčastnit se úkonů prováděných policistou, provést jednotlivý úkon nebo celé vyšetřování, vrátit věc policistovi k doplnění vyšetřování, zrušit nezákonná nebo nedůvodná rozhodnutí policisty, která může zároveň nahradit vlastními, odejmout věc policistovi a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policistovi. Dále může nařídit, aby se konalo vyšetřování u věcí, u kterých se má konat zkrácené vyšetřování.

Taxativní výčet oprávnění prokurátora je uveden v § 231 slovenského *tr. řádu*. Podle tohoto ustanovení je pouze prokurátor oprávněn podat obžalobu, uzavřít s obviněným dohodu o vině a trestu, postoupit věc, přerušit trestní stíhání, zastavit trestní stíhání, podmíněně zastavit trestní stíhání, podmíněně zastavit trestní stíhání spolupracujícího obviněného, schválit smír a zastavit trestní stíhání.⁷⁰

Prokurátor může zastavit trestní stíhání v případě, že jde o skutek, který spáchala osoba z donucení v přímé souvislosti s tím, že byl na ní spáchán trestný čin obchodování s lidmi, trestný čin sexuálního zneužívání, trestný čin týrání blízké osoby a svěřené osoby nebo trestný čin výroby dětské pornografie. Takto specificky není v českém *trestním řádu* oprávnění zastavení trestního stíhání upraveno.

⁶⁸ ŠRAMEL B. Dozor prokuratury SR nad dodržiavaním zákonnosti orgány verejnej spravy... Časopis pro právní vědu a praxi. 2022. roč. 30. č. 2. s. 367.

⁶⁹ GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, *Posobnosť prokuratury Slovenskej republiky* [online] [cit. 2024-03-28]. Dostupné z WWW: < <https://www.genpro.gov.sk/prokuratora/> >.

⁷⁰ Ustanovení § 231 z. č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

Oproti české trestněprávní úpravě může zastavit trestní stíhání též policista v případě, že nebylo vzneseno obvinění. Český *trestní řád* přisoudil toto oprávnění pouze státního zástupci.

Smír upravený v ustanovení § 220-227 slovenského *tr. řádu* představuje ve slovenském trestním právu procesním obdobu narovnání. Využít smír lze v případě, že jde o přečin, u něhož zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let.⁷¹ Shodně s českou trestněprávní úpravou je podmínkou pro uzavření smíru, že obviněný prohlásí, že skutek spáchal, nahradí škodu a složí peněžitou částku na účet prokuratury, resp. soudu v řízení před soudem, určené ministerstvu na ochranu a podporu obětí trestných činů. Ovšem oproti české trestněprávní úpravě absentuje úprava týkající se bezdůvodného obohacení. Dále nemusí schválení smíru předcházet výsledk obviněného a poškozeného.

Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného je upraveno v § 218-219 slovenského *tr. řádu* a představuje specifický případ podmíněného zastavení trestního stíhání. K tomuto institutu lze přistoupit, jestliže jde o obviněného, který se významnou měrou podílel na objasnění korupce, trestného činu založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, anebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou nebo zločineckou skupinou nebo trestných činů terorismu, anebo na zjištění anebo usvědčení pachatele tohoto trestného činu.⁷² V případě takového postupu je prokurátorem navrhnutá a soudem stanovena zkušební doba od dvou do deseti let. V českém *trestním řádu* je spolupracující obviněný upraven samostatně v § 178a. Oproti slovenskému *trestnímu řádu* může soud na návrh státního zástupce zcela upustit od potrestání, aniž by stanovil dohled nad obviněným.

Na rozdíl od české trestněprávní úpravy se na Slovensku neuplatňuje zvláštní forma odklonu aplikovatelná v trestních věcech mladistvých, neboť zde neexistuje zvláštní speciální zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Specialita trestního řízení týkající se mladistvého obviněného jsou obsažena v § 336-347 slovenského *tr. řádu*. Jiným způsobem je koncipováno též zkrácené přípravné řízení. Jelikož ve slovenském zkráceném vyšetřování probíhá samotné trestní stíhání, je možné užít výše uvedených druhů odklonů v trestním řízení. Z téhož důvodu ve slovenském *tr. řádu* absentují

⁷¹ TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges. 2018, s. 255.

⁷² Tamtéž, s. 253.

podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odložení věci při současném schválení narovnání jako formy odklonů v tomto typu řízení.

Značně rozdílné jsou pravomoci prokurátora v případě přerušení trestního stíhání. Totožné pravomoci, jakými disponuje státní zástupce, má totiž podle slovenské trestněprávní úpravy policista. Ten přeruší trestní stíhání, pokud nemůže pro nepřítomnost obviněného nebo svědka věc náležitě objasnit, nemůže obviněného pro těžkou nemoc postavit před soud nebo obviněný pro duševní nemoc, která nastala až po spáchání činu, není schopný chápat smysl trestního stíhání. Dále policista přeruší trestní stíhání například, pokud se navrhuje odevzdání trestního stíhání do ciziny nebo pokud je obviněný vydán do ciziny nebo je vyhoštěn.⁷³

Stejně jako v České republice, o nejzásadnějších zásazích do základních práv a svobod jedince rozhoduje soudce. Podle slovenské trestněprávní úpravy je to soudce pro přípravné řízení.⁷⁴ Jedná se například o rozhodnutí o vzetí do vazby, vydání příkazu k zatčení nebo k domovní prohlídce.

⁷³ Ustanovení § 228 odst. 2 z. č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

⁷⁴ Ustanovení § 2 odst. 3 z. č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

Závěr

Autor se ve své bakalářské práci zabýval činností a postavením státního zástupce jakožto jednoho z orgánů činných v trestním řízení, přičemž se zaměřil zejména na jeho aktivity v přípravném řízení trestním.

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit přehledný katalog oprávnění státního zástupce, jimiž realizuje dozor nad zachováním zákonnosti přípravného řízení.

Práce je rozdělena na část teoretickou, která je věnována státnímu zástupce, jakožto představiteli veřejné žaloby v České republice, a na část praktickou, ve které jsou popsány některé odlišnosti v postavení a činnosti prokurátora ve Slovenské republice a státního zástupce v České republice.

V úvodu teoretické části se autor soustředil na historický vývoj veřejné žaloby na území České republiky od poloviny 19. století. Následně se v práci věnuje současné právní úpravě činnosti a postavení státního zástupce v přípravném řízení trestním. Stěžejní kapitoly teoretické části práce jsou věnovány přehlednému katalogu jeho oprávnění a rozhodnutí, jimiž podstatným způsobem ovlivňuje průběh celého trestního řízení. V závěru teoretické části je prezentován poměrně nový institut - Úřad evropského veřejného žalobce.

V praktické části práce autor popsal odlišnosti v postavení a činnosti státního zástupce v České republice a prokurátora ve Slovenské republice. Provedenou komparací bylo zjištěno, že institut prokurátora není v Ústavě Slovenské republiky upraven jako součást moci výkonné, jako je tomu v případě státního zástupce, nýbrž mu bylo přiznáno postavení zvláštního ústavního orgánu. Některá z oprávnění, jimiž dle českého trestního řádu disponuje pouze státní zástupce, přísluší v případě slovenské trestněprávní úpravy taktéž policistovi. Jedná se zejména o přerušování trestního stíhání a o zastavení trestního stíhání v případě, že nebylo vzneseno obvinění.

Autor se blíže zaměřil na porovnání jednotlivých dozorových oprávnění státního zástupce a prokurátora ve vztahu k případným návrhům *de lege ferenda*.

Z provedeného zkoumání lze konstatovat, že jednotlivá oprávnění jsou víceméně totožná, přičemž prokurátor nedisponuje žádným oprávněním navíc, které by absentovalo v českém trestním řádu. Současný výčet oprávnění státního zástupce je poměrně obsáhlý

a dle mínění autora práce jsou stávající oprávnění pro jeho praxi dostačující. Při porovnání druhů rozhodnutí státního zástupce a prokurátora v trestním řízení, lze opět považovat nynější českou trestněprávní úpravu za postačující.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BRADÁČOVÁ, L. a kol. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. 681 s. ISBN 978-80-7400-936-5.
2. CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní. 4., aktualiz. a přeprac. vyd. Vysokoškolské právnické učebnice*. Praha: Linde, 2006. 870 s. ISBN 80-7201-594-x.
3. ČOLLÁK, J. *Organizácia súdov a prokuratúry SR. Štruktúra, postavenie a úlohy orgánov ochrany práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 314 s. ISBN 978-80-7380-647-7.
4. DRÁŠTÍK, A. FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2017. 2552 s. ISBN 978-80-7552-600-7.
5. DRÁŠTÍK, A. FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. 2552 s. ISBN 978-80-7552-600-7.
6. FENYK, J. *Vademecum státního zástupce*. Praha: ASPI Publishing, 2003. 532 s. ISBN 80-86395-80-4.
7. FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. (Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR ; sv. 62). 215 s.
8. JELÍNEK, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. 944 s. ISBN 978-80-7502- 550-0.
9. LATA, Jan. *Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích*. Praha: Auditorium, 2016. 320 s. ISBN 978-80-87284-58-2.
10. MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. 337 s. ISBN 978-80-7502-387-2.
11. MUSIL, J. KRATOCHVÍL, V. ŠÁMAL, P a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3 přepracované a doplněné vydání*. Praha: C.H.BECK, 2017. 1211 s. ISBN 978-80-7179-572-8.
12. SCHELLE, Karel. *Význam roku 1848 pro vytvoření moderního státního aparátu*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 98 s. ISBN 978-80-87071-99-1.

13. SOTOLÁŘ A., Růžička M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha. 2022. 1024 s. ISBN 978-80-7400-887-0.
14. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 3004 s. ISBN 978-80-7400-043-0.
15. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 15-106.
16. ŠČERBA, F. a kolektiv. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012. 128 s. ISBN 978-80-87576-30-4.
17. TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges. 2018. 356 s. ISBN 978-80-7502-319-3. s. 36-37.

Elektronické zdroje

1. KOUDELKA, Z. *Zákonná příslušnost státního zastupitelství jako právní hodnota* [online]. 2014, roč. 13, č. 12 [cit. 2024-01-01]. ISSN 1210-6348 Dostupné z WWW: <<https://www.bulletin-advokacie.cz/zakonna-prislusnost-statniho-zastupitelstvi-jako-pravni-hodnota?browser=full> />.
2. *Narovnání v trestním řádu* [online]. 2001. [cit. 2024-02-11]. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/narovnani-v-trestnim-radu-10934.html>>.
3. *Organizácia a riadenie prokuratúry Slovenskej republiky* [online] [cit. 2024-03-02]. Dostupné z WWW:<<https://www.genpro.gov.sk/prokuratora/default-title/>>.
4. PAVLÍK, J. *VEŘEJNÁ ŽALOBA, Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu* [online] [cit. 2023-03-13]. Dostupné z WWW: <<https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/03/1-SL-111-2022.pdf>>.
5. *Postavenie prokuratúry Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.genpro.gov.sk/prokuratury-v-slovenskej-republike/>>.
6. *POSLÁNÍ A ÚKOLY* [online] [cit. 2023-03-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.eppo.europa.eu/cs/poslani-ukoly>>.
7. ŠÁMAL, P.: *Právní slovník*, 3. vydání. [online]. Praha: C. H. Beck, 2009 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z WWW: <<http://app.beck-online.cz/>>.
8. ŠRAMEL B. *Dozor prokuratúry SR nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej spravy... Časopis pro právní vědu a praxi*. [online] 2022. roč. 30. č. 2. s. 367. [cit. 2024-01-28]. ISSN 1805-2789. Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterview->

document.seam?documentId=nrptembsgjpwg4dwobptex3tl4ztmny&groupIndex=0&rowIndex=0>.

9. VONDRUŠKA, F. RŮŽIČKA, M. *K postavení státního zástupce ve stadiu řízení před soudem po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.* Trestněprávní revue. [online] 2001-Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001. č. 3/2002, s. 85. [cit. 2024-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=nrptembqgjpxi4s7gnpxgxyzgu&groupIndex=5&rowIndex=0>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992 Ústava České republiky. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993, částka 1. Dostupné z WWW: <<https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.
2. ČESKO. Zákon č. 283 ze dne 9. listopadu 1993 o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993, částka 71. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>>.
3. ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1966, částka 66. Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/chapterviewdocument.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugewtcmbz>>.
4. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Zákon č. 232 ze dne 6. října 1948 o státním soudu. In *Sbírka zákonů České a Slovenské republiky*. 1948, částka 85. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-232>>.
5. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva ze dne 08. září 1993 k návrhu zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993. Dostupné z WWW: <<http://www.beck-online.cz/>>.
6. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu č. 1860/19 [ze dne 04. února 2020], In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2020. Dostupné z WWW: <https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalazy/2020/I_US_1860_19_an.pdf>.
7. ČESKO. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELTVÍ. Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce o postupu státních zástupců v trestním řízení č. 9/2019 ze dne 03. září 2019, In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2019. Dostupné z WWW:

- < <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/pokyny-obecne-povahy/>>.
8. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu č. 34/1993 [ze dne 10. října 1991]. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1991. Dostupné z WWW: <<https://sbirka.n soud.cz/export/sbirky/?collectionIds=12336/>>.
 9. ČESKO. VRCHNÍ SOUD V OLOMOUCI. Usnesení č. 1 To 23/2022-843 [ze dne 17. března 2022]. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2022. Dostupné v Systému ASPI.
 10. ČESKO (EVROPSKÁ UNIE). Nařízení rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce. In *Úřední věstník Evropské unie*. Dostupné z WWW: <<https://app.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=mv2tgxzsgaytox3sge4tgoi>>.
 11. RAKOUSKO-UHERSKO. Zákon č. 119 ze dne 23. května 1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního. Dostupné v Systému ASPI.
 12. SLOVENSKO. Ústavní zákon č. 460 ze dne 01. září 1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky. In *Sbírka zákonů, Slovenská republika*. 1992, částka 92. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-460>>.
 13. SLOVENSKO. Zákon č. 301 ze dne 24. května 2005 Z. z., trestný poriadok. In *Sbírka zákonů, Slovenská republika*. 2005, částka 130. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>>.